

Innst. O. nr. 51

(2007-2008)

Innstilling til Odelstinget frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen

Ot.prp. nr. 40 (2007-2008)

Innstilling frå kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen om lov om endringar i opplæringslova og privatskolelova mv.

Til Stortinget

1. SAMANDRAG

Departementet gjer i proposisjonen framlegg om endringar i opplæringslova og privatskolelova. Framlegga gjeld utvida rett til vidaregåande opplæring for vaksne, endra plassering av føresegna om tilpassa opplæring, innføring av rett til særskild språkopplæring for minoritetspråklege elevar i vidaregåande opplæring, utvida mandat til Foreldreutvalet for grunnskolen, utvida rett til teiknspråkopplæring i grunnskolen og lovfesta plikt for skoleeigar til å gi elevar gratis frukt og grønnsaker.

Forslaga er i hovudsak ei oppfølging av tiltak varsla i St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen, jf. Innst. S. nr. 164 (2006-2007). Det er også gjort nokre opprettingar og retts tekniske endringar som ikkje inneber realitetsendringar i gjeldande rett.

Departementet drøftar, men går ikkje inn for, eit forslag under høyringa om å endre føresegnene om sakshandsaming for spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp.

Departementet tek sikte på at lovendingane skal ta til å gjelde 1. august 2008, med unntak av forslaget om å utvide mandatet til Foreldreutvalet for grunnskolen, som er meint å gjelde frå 1. januar 2009.

Utvida rett for vaksne

Departementet gjer framlegg om å lovfeste at alle som ikkje har nytta retten til vidaregåande opplæring som ungdom, får rett til vidaregåande opplæring som

vaksne frå og med det året dei fyller 25 år. I dag er det berre vaksne fødte før 1978 som har slik rett.

Departementet gjer òg framlegg om at unge som ønskjer det, kan få vidaregåande opplæring etter reglane som gjeld for vaksne. Unge i alderen 20 til 23 år vil med dette kunne få ei opplæring som er tilpassa deira livssituasjon. Det er eit vilkår at det ligg føre særlege grunnar. Departementet strekar under at hovudregelen framleis er at dei unge tek opplæring etter opplæringslova § 3-1 og vaksne etter § 4A-3.

Departementet reknar med at lovendinga på lengre sikt vil føre til at mellom 800 og 1 000 fleire vaksne enn i dag vil vere i vidaregåande opplæring kvart år. Departementet legg derfor til grunn at lovendinga vil innebere ein meirkostnad for fylkeskommunane på om lag 50 mill. kroner per år. Hausteffekten i 2008, dvs. 21 mill. kroner, er lagd inn i rammetilskottet til fylkeskommunane, jf. kap. 572 post 60, på budsjettet for Kommunal- og regionaldepartementet for 2008.

Språkopplæring for minoritetspråklege

Departementet gjer framlegg om at minoritetspråklege elevar i vidaregåande opplæring skal ha rett til særskild språkopplæring på same måten som elevane i grunnskolen i dag. Denne språkopplæringa skal vere ei overgangsordning fram til elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa. Retten skal først og fremst gjelde for særskild opplæring i norsk. Men føresegna fastset òg rett til morsmålsopplæring og/eller tospråkleg fagopplæring, i tillegg til den særskilde norskopplæringa. Dette vil gjelde nykomne eller andre minoritetsselevar. Det er eit vilkår at slik opplæring er nødvendig.

Særskild norskopplæring og tospråkleg fagopplæring skal vere eit tilbod ved den skolen der eleven går til vanleg. Morsmålsopplæringa kan leggjast til ein annan skole. Målet med desse framlegga er å sik-

re minoritetsspråklege elevar så god dugleik i norsk som mogleg. I valet av metode må ein ta utgangspunkt i dei behova den einskilde eleven har, tilpassa dei praktiske føresetnadene som finst i fylkeskommunen.

Departementet ser det slik at framlegget ikkje vil leggje nye økonomiske plikter på fylkeskommunen. Elevar i vidaregåande skolar har rett til spesialundervisning dersom dei ikkje har eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det vanlege opplæringstilbodet. Retten til spesialundervisning kan innebere rett til særskilt tilrettelagd språkopplæring dersom eleven har behov for det. Framlegget vil såleis føre til ein reduksjon i talet på elevar som får spesialundervisning og ein samtidig auke i talet på elevar som får særskild språkopplæring.

Opplæring med teiknspråk

Departementet gjer framlegg om å utvide retten til opplæring i og på teiknspråk. Elevar i grunnskolen skal etter dette framlegget ha rett til slik opplæring dersom dei etter ei sakkunnig vurdering har behov for grunnskoleopplæring i og på teiknspråk. I dag er det berre elevar med teiknspråk som førstespråk som har slik rett. Om slikt behov ligg føre, vil vere ei skjønnsvurdering i høve til om eleven skal få gjennomført ei forsvarleg grunnskoleopplæring. Dersom den pedagogisk-psykologiske tenesta ikkje sjølv har naudsynt fagkompetanse, må ein hente hjelp utanfrå.

Departementet reknar ikkje med at tiltaket skal ha økonomiske eller administrative konsekvensar. Elevar som i dag har behov for, men ikkje rett til, teiknspråkleg opplæring, vil ha rett til slik opplæring som spesialundervisning for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Kostnadene knytte til høvesvis spesialundervisning og opplæring i og på teiknspråk for desse elevane vil etter departementet si vurdering i stor grad vere dei same.

Gratis frukt og grønnsaker

Departementet gjer framlegg om at kommunane får ei lovpålagd plikt til å halde elevane med gratis frukt og grønnsaker i skoletida. Ordninga skal gjelde alle elevar på skolar med ungdomssteg, det vil seie ungdomsskolar (8.–10. årssteget) og kombinerte skolar (1.–10. årssteget).

Bakgrunnen for å lovfeste ei plikt er tilbakemeldingar om at kommunar har nytta midlar Regjeringa tidlegare har sett av til dette, til andre føremål. I 2008 vart det løyvd til saman 218 mill. kroner til frukt og grønnsaker. Det vart i utrekninga her teke omsyn til at det ville vere administrative kostnader knytte til ordninga. Av dette vart i underkant av 210 mill. kroner lagde inn i rammetilskotet til kommunane og resten fordelte til statlege skolar og private grunnskolar som var godkjende etter privatskolelova.

Denne lovregelen, som vert å presisere nærmare i føresegn, skal etter framlegget ta til å gjelde frå 1. august 2008. Framlegget om lovfesta plikt til å ha ei ordning med gratis frukt og grønnsaker gjeld også privatskolelova.

Foreldreutvalet for grunnskolen

Departementet gjer framlegg om å utvide mandatet til Foreldreutvalet for grunnskolen (FUG), slik at utvalet også skal ta opp saker som gjeld første steget i vidaregåande opplæring. Utvalet skal no ikkje berre gi foreldre informasjon og støtte knytt til opplæringa i grunnskolen, men òg til foreldre som har ungdom på første steget i vidaregåande opplæring. Målet er å gjere foreldra betre rusta til å vere gode samarbeidspartnarar for ungdommane i ei overgangstid då dei skal ta mange val og då støtte frå foreldra blir særleg viktig.

Departementet ser det ikkje som nødvendig å utvide talet på medlemmer i FUG sjølv om mandatet blir utvida til også å gjelde første året i vidaregåande opplæring. Ved oppnemninga av nye medlemmer i FUG f.o.m. 1. januar 2008 vart det lagt til grunn at det mellom medlemmene i utvalet skal finnest kompetanse knytt til det første året i vidaregåande opplæring.

Spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp

Departementet foreslo i høyringsnotatet at opplæringslova § 5-3 blir endra slik at kravet om sakkunnig vurdering ikkje skal vere eit ufråvikeleg og absolutt krav før vedtak om spesialundervisning blir gjort. Berre når det er nødvendig for at saka skal bli godt nok opplyst, vurdert etter den generelle utgreiings- og informasjonsplikta forvaltningsorganet har etter forvaltningslova § 17, skal det etter forslaget vere eit slikt krav. Forslaget er grunnitt med at ei slik endring vil leggje til rette for at den samla kompetansen i skolen og PP-tenesta kan bli nytta optimalt og målretta for elevar med særskilt behov. Ved å frigjere ressursar til systemretta arbeid i skolen kan den ordinære opplæringa i større grad dekkje det generelle behovet for tilpassa opplæring, og behovet for spesialundervisning og spesialpedagogiske tiltak bli redusert.

Departementet sende eit tilsvarande forslag til høyring hausten 2004. Også den gongen møtte forslaget ein del motstand i høyringa. Forslaget vart halde oppe i Ot.prp. nr. 57 (2004-2005), men forkasta av eit fleirtal under handsaminga i Stortinget. I Innst. O. nr. 105 (2004-2005) vart det uttalt følgjande:

"Dette flertallet mener at elevenes rett til en individuell opplæringsplan, og skolens plikt til å utarbeide en slik plan, er nært knyttet til at det skal foreligge en sakkyndig vurdering før det blir gjort vedtak om spesialundervisning. Den individuelle opplæringsplanen skal legge til grunn vurderingene i den sak-

kyndige utredningen. Dette flertallet viser til at den individuelle opplæringsplanen er "kontrakten" mellom skolen og elevene/foreldrene. Den skal legges til grunn for samarbeidet om den enkelte elev og gi grunnlag for organisering og evaluering av opplæringen."

Vidare heiter det same stad:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en grundig gjennomgang av spesialundervisningens plass i norsk skole, herunder en vurdering av ressursbruk og resultater samt det statlige støttesystemets organisering og virksomhet."

Denne oppmodinga har Regjeringa følgd opp gjennom oppnemninga av Midtlyngutvalet. Utvalet har eit breitt mandat og skal m.a. på bakgrunn av analysar og vurderingar leggje fram konkrete forslag til betre organisering av og effektiv ressursbruk i ei framtidig heilskapleg tiltakskjede for barn, unge og vaksne med behov for spesialpedagogisk hjelp.

Målsetjinga med høringsforslaget var i all hovudsak å frigjere ressursar som kunne nyttast meir målretta for elevar med særskilte behov. Høringsfråsegnene viser at det kan vere grunn til å stille spørsmål ved om ein når denne målsetjinga gjennom lovforslaget. Forslaget har fått relativt liten tilslutning i høyringa. Departementet vel derfor å leggje avgjerande vekt på dei innvendingane som er komne frå høringsinstansane.

Departementet vil på denne bakgrunnen ikkje fremje forslaget i denne proposisjonen om å endre i føresegnene om sakshandsaminga for spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp.

2. MERKNADER FRÅ KOMITEEN

2.1 Innleiing

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Freddy de Ruiten, Gorm Kjernli, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, frå Framstegspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse M. Schmidt, frå Høgre, Gunnar Gundersen og leiarer Ine Marie Eriksen Søreide, frå Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Lena Jensen, frå Kristeleg Folkeparti, Dagrun Eriksen, frå Senterpartiet, Inger S. Enger, og frå Venstre, Odd Einar Dørum, viser til proposisjonen.

2.2 Utviding av retten til vidaregåande opplæring for vaksne

Komiteen viser til at forslaget fra departementet om å utvide retten til vidaregåande opplæring for vaksne fikk bred tilslutning av høringsinstansane.

Komiteens flertall, medlemene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er fornøyd med at departementet foreslår å oppheve regelen i opplæringsloven om at bare voksne født før 1978 har rett til vidaregåande opplæring. Forslaget utvider retten for vaksne fra og med det året de fyller 25 år. Flertallet viser til at bakgrunnen for å opprette et aldersskille mellom ungdomsrett og voksenrett er at en skal ta hensyn til at vaksne er i en annen situasjon.

Komiteen vil understreke at det er viktig at opplæringen tilpasses behovet til den enkelte. Komiteen er fornøyd med at forslaget tar hensyn til voksnes realkompetanse, men understreker at vaksne også i dag har rett til å få vurdert sin realkompetanse i tråd med opplæringsloven. Komiteen ber Regjeringen bidra til styrking av samarbeidet mellom utdanningsstyresmaktene, NAV og helse- og omsorgsapparatet.

Komiteen viser til at departementet regner med at lovendringen på sikt vil føre til at mellom 800 og 1 000 flere voksne vil være i vidaregåande opplæring hvert år. Komiteen har merket seg at departementet mener at lovendringen vil innebære en merkostnad for fylkeskommunene på om lag 50 mill. kroner per år, men at det er knyttet usikkerhet til beløpets størrelse. Komiteen ber departementet følge utviklingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at departementet foreslår å oppheve regelen om at bare voksne som er født før 1978 har rett til vidaregåande opplæring og i stedet innføre en 25-årsregel. Disse medlemmer mener dette er et skritt i riktig retning, men at departementet ikke går langt nok. Disse medlemmer mener begrensningen bør fjernes helt, slik at de som ønsker det får mulighet til å fullføre vidaregåande opplæring uavhengig av alder.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen endre opplæringsloven slik at de som ønsker å fullføre vidaregåande opplæring, får en rett til slik utdanning uavhengig av alder."

Disse medlemmer viser for øvrig til Innst. S. nr. 164 (2006-2007), der komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, understreket at:

"Disse medlemmer mener at en begrensning på 25 år vil hemme mange voksnes mulighet til å få utdanning og en ny start etter ungdomsår med rusmis-

bruk. Et eksempel er Loland Behandlingscenter og Øvrebø videregående skole i Vennesla som eies av Blå Kors og tilbyr plasser på videregående nivå til dem som har fullført 9–12 mnd. rusbehandling. Dette er ett viktig tilbud i ettervernet og avgjørende for at elevene skal komme ut i et ordinært arbeidsliv. Mange av disse er under 25 år, og vil derfor etter Regjeringens forslag miste muligheten til en ny start. Disse medlemmer viser til at LO under komiteens høring om meldingen gav uttrykk for at en 25-årsregel var et riktig skritt, men hvis grensen ble tatt helt vekk, ville det absolutt få LOs støtte."

og

"Etter disse medlemmers mening bør det settes inn økte ressurser på å informere rusavhengige i behandling, samt tidligere rusavhengige, om retten til å få forbedret grunnskoleopplæringen og retten til videregående opplæring, jf. formuleringen i meldingens kapittel 6.5.1 om at departementet vil "iverksette motivasjons- og informasjonsarbeid om voksnes rettigheter til opplæring og verdien av å delta i opplæring". Det bør tilrettelegges for individuelt tilpasset undervisning for dem som er i behandling. Disse medlemmer vil understreke at det er viktig at alle rusavhengige og tidligere rusavhengige som er motiverte, får en mulighet til å få utdanning. Dersom de har mistet ungdomsretten på grunn av rusproblemer, bør de gis en ny sjanse."

2.3 Plassering av tilpassa opplæring i loven

Komiteen viser til forslag fra departementet om at prinsippet om tilpasset opplæring får ny plassering i opplæringsloven kapittel 1. Komiteen slutter seg til dette.

2.4 Saksbehandling for spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp

Komiteen merker seg at departementet ikke legger fram forslag om endringer i opplæringsloven om saksbehandling for spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp. Komiteen viser til at Midtlyngutvalget, som er oppnevnt av Regjeringen, skal komme med vurderinger og legge fram konkrete forslag til en bedre organisering og mer effektiv ressursbruk i en fremtidig og helhetlig tiltakskjede for barn, unge og voksne med behov for spesialpedagogisk hjelp.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre merker seg at det ikke legges frem forslag til endringer fra Regjeringen på dette punkt. Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 164 (2006-2007), hvor disse medlemmer fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget, snarest mulig og senest innen utgangen av 2008, med en sak vedrørende det spesialpedago-

giske støttesystemet i skolen både lokalt og nasjonalt."

Disse medlemmer legger til grunn at Midtlyngutvalgets arbeid bør ferdigstilles slik at sak kan legges frem for Stortinget innen utgangen av 2008.

2.5 Rett til særskild språkopplæring for minoritetsspråklege elever i videregående opplæring

Komiteen viser til departementets forslag om innføring av rett til særskilt språkopplæring i videregående skole, slik at en får rettigheter på samme måte som elever i grunnskolen har. Komiteen viser til at lovforslaget vil gi elever med annet morsmål enn norsk eller samisk rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelig kunnskap i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen. Om nødvendig har slike elever rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

Komiteen vil understreke betydningen av at skolene forsterker samarbeidet med foreldre og foresatte, ikke minst når det gjelder elever med minoritetsspråklig bakgrunn. Det er viktig at foreldrene får anledning til å diskutere barnets språkutvikling og læring med lærerne. Skolen må legge vekt på et godt samarbeid mellom skole og hjem slik at foreldrene kan bidra i barnas utvikling og læring. Det er vesentlig at foreldrene får god orientering om hva læreplanene inneholder og har forståelse for hva som skal læres og ser begrunnelsen for læreaktivitetene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring skal være et tilbud der eleven går til vanlig. Morsmålsopplæringen kan legges til en annen skole.

Flertallet slutter seg til forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre støtter forslaget om at minoritetsspråklige elever i videregående opplæring skal ha en egen rett til særskilt norskopplæring, men vil samtidig understreke at språkopplæringen må legges opp slik at de minoritetsspråklige raskest mulig skal integreres i den ordinære norskundervisningen.

Disse medlemmer viser til undersøkelser som avdekker at elever som har fulgt læreplanen i norsk som andrespråk, har kunnet gå 10 år på skolen uten å ha lært seg norsk godt nok til å kunne følge den ordinære norskundervisningen. På denne måten har læreplanen virket hemmende på minoritetsspråklige elever med ikke-vestlig bakgrunn, og bidratt til en se-

gregering av minoritetsspråklige elever som er uakseptabel.

Disse medlemmer vil understreke at det påligger skolene et særskilt ansvar for å gi elever med minoritetsspråklig bakgrunn god undervisning i norsk, fordi norsk er et fag som danner grunnlaget for all annen læring og er avgjørende for en elevs muligheter senere i livet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er avgjørende at alle elever settes i stand til å følge undervisning på norsk, og at det tilligger skolen og skoleeier et særskilt ansvar å besørge dette. Disse medlemmer viser til at det i første rekke er foreldrenes ansvar at deres barn er i stand til å beherske norsk. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet vil ha språktest for fireåringer og tidligere har fremmet forslag om dette.

Elever som kommer til Norge i løpet av barndommen eller ungdomstiden, og som skal gå i norsk skole, må gis rask og grundig norskopplæring slik at de kan delta i undervisningen på vanlige vilkår.

Disse medlemmer viser til at opplæring i morsmål i første rekke er en oppgave for den enkelte familie, og ikke en oppgave skolen skal påta seg. Disse medlemmer mener det er viktig å gi tilstrekkelig norskopplæring til elever i skolen, uavhengig av klassetrinn, men vil avvise forslag om utvidelse av rett til morsmålsopplæring og fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

"I opplæringsloven skal ny § 3-12 lyde:

§ 3-12 Særskild språkopplæring i norsk for elever fra språklege minoriteter

Elevar i vidaregåande opplæring med anna morsmål enn norsk eller samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen."

2.6 Utviding av mandatet til Foreldreutvalet i grunnskolen

Komiteen er positiv til forslaget fra Regjeringen om å utvide mandatet til Foreldreutvalget i grunnskolen (FUG) til også å gjelde første trinnet i videregående opplæring. Komiteen mener dette er viktig for å gjøre foreldrene til tettere samarbeidspartnere i overgangen mellom grunn- og videregående skole. Komiteen mener at det er viktig at foreldrene settes i stand til å være gode rådgivere for sine barn.

Komiteen viser til at et utvidet mandat for FUG kan føre til økte kostnader for den videregående skolen til bl.a. nytt materiell for FUG. Komiteen forutsetter at departementet og FUG blir enige om

hvordan de praktiske konsekvensene av ansvarsutvidelsen skal håndteres.

Komiteen er i utgangspunktet positiv til forslaget om å utvide FUGs mandat til også å gjelde videregående skole, og støtter derfor forslaget til ny lovtekst i § 11-9. Komiteen mener at lovverket må forplikte den enkelte videregående skole til samarbeid mellom hjem og skole, men at lovbestemmelsen må gi den enkelte skole/lærebedrift frihet til å organisere og strukturere samarbeidet etter lokale forhold.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest utarbeide forslag til bestemmelser som forplikter videregående skole til foreldresamarbeid."

Komiteen vil understreke at det etter en utvidelse av mandatet er viktig å se hjem-/skolesamarbeidet i hele grunnopplæringen i sammenheng, blant annet med tanke på involvering av foreldre i overgangen mellom skoleslagene. Komiteen viser til det høye antall elever som avbryter skolegangen i løpet av videregående opplæring, og mener det er mye å hente i et godt og nært samarbeid med hjemmet i denne overgangsfasen.

Komiteen mener det er viktig å styrke skole/hjem-samarbeidet, og mener at lovverket i noen grad forplikter den enkelte videregående skole til samarbeid mellom skole og hjem. Komiteen viser til den nåværende formålsparagrafen, der det står at det "skal leggjast vekt på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar, mellom lærlingar og bedrifter, mellom skole og heim og mellom skole og arbeidsliv". Komiteen viser til at prinsippdelen av læreplanverket inneholder et punkt om foreldresamarbeid som er formulert slik at det gjelder for hele grunnopplæringen. Det lyder slik:

"Foreldrene/de foresatte har hovedansvaret for egne barn og de har stor betydning for barnas motivasjon og læringsutbytte. Samarbeidet mellom skole og hjem er sentralt både i forhold til å skape gode læringsvilkår for den enkelte og et godt arbeidsmiljø i gruppen og på skolen. En forutsetning for godt samarbeid er god kommunikasjon. I samarbeidet vil gjensidig kommunikasjon om elevenes faglige og sosiale utvikling og deres trivsel stå sentralt. Samarbeidet mellom skole og hjem er viktig i hele grunnopplæringen, men vil endre karakter og form etter hvert som elevene blir eldre og får større ansvar for egen læring og utvikling.

Samarbeid mellom skolen og hjemmet er et gjensidig ansvar, men skolen skal ta initiativ og legge til rette for samarbeid. Opplæringsloven, forskrift til loven og Læreplanverket danner grunnlaget for samarbeid, og foreldrene/de foresatte skal ha reell mulighet for innflytelse på egne barns læringsarbeid faglig og sosialt.

Hjemmet skal få informasjon om målene for opplæringen i fagene, elevenes faglige utvikling i forhold til målene og hvordan hjemmet kan bidra til å fremme elevenes måloppnåelse. Videre skal hjemmet ha informasjon om hvordan opplæringen er lagt opp og hvilke arbeidsmåter og vurderingsformer som brukes. Det må også legges til rette for at foreldrene/ de foresatte får nødvendige opplysninger for å kunne delta i reelle drøftinger om utviklingen av skolen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at departementet mener lovendringene ikke antas å få økonomiske eller administrative konsekvenser. Disse medlemmer er uenige i dette. Disse medlemmer viser til Budsjett-innst. S. nr. 12 (2007-2008), der det står:

"Komiteen vil understreke at det er nødvendig å øke bevilgningene til FUG dersom FUG skal pålegges ansvarsområder utover de oppgavene FUG har i dag."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at en utvidelse av mandatet forutsetter en avklaring av flere forhold, både det som skal skje i de videregående skolene og de økonomiske og administrative konsekvensene for FUG og FUGs sekretariat. Disse medlemmer viser til at en utvidelse av FUGs mandat vil innebære at det må etableres god kontakt med fylkeskommunene. Dette vil kreve både tid og kompetanse. Disse medlemmer viser videre til at den videregående skolen blir et nytt saksområde for FUG, og det vil være av helt avgjørende betydning at sekretariatet får en vesentlig styrking som en forutsetning for å kunne delta og bidra i denne store utvidelsen av mandatet. Disse medlemmer mener det er viktig å komme inn med denne styrkingen tidlig, slik at FUGs arbeid kan komme i gang så raskt som mulig.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen senest i statsbudsjettet for 2009 foreslå øking av bevilgningen til Foreldreutvalget for grunnskolen, slik at den blir tilstrekkelig til å kunne ivareta de nye pålagte ansvarsområdene."

2.7 Utviding av retten til teiknspråkopplæring i grunnskolen

Komiteen viser til departementets forslag om å utvide retten til opplæring i og på tegnspråk. Dersom elever etter en sakkyndig vurdering har behov for grunnskoleopplæring i og på tegnspråk, så skal de ha rett til det.

Komiteen slutter seg til departementets forslag.

Komiteen er opptatt av at elever som har behov for talespråklig utvikling eller som har behov for alternativ eller supplerende kommunikasjon, sikres gode rettigheter i opplæringsloven. Komiteen er kjent med at Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om språkopplæring våren 2008.

Komiteen viser til høringsuttalelsen fra Hørselshemmedes landsforbund til departementet, der det hevdes at barn som har behov for talespråklig utvikling etter cochleaimplantat (CI-operasjon), ikke får rettigheter etter opplæringsloven. Komiteen viser videre til høringsuttalelser fra foreldre som har barn som har behov for supplerende og alternativ kommunikasjon. Disse uttaler at det er mangler ved opplæringsloven når det gjelder retten til funksjonshemmede barn som verken bruker talespråk eller tegnspråk.

Komiteen understreker at barns behov er ulike og hørselshemmedes språk- og kommunikasjonsbehov er forskjellige, og at det er foreldrene som velger språk eller språkkombinasjoner for sine barn. Det innebærer at opplæringstilbudet skal og må skreddersys til den enkelte og foreldrenes behov.

Komiteen vil understreke viktigheten av at det utarbeides nasjonale retningslinjer og standarder for undervisningsopplegg for barn som er CI-opererte, slik at CI-opererte barn kan gis et helhetlig opplæringstilbud. Retningslinjene og standardene må sikre CI-opererte barn som skal lære tale, et tilbud på samme nivå som døve barn som skal lære tegn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil understreke at opplæringsloven § 5-1 i dag sikrer disse elevene rett til særskilt tilrettelagt undervisning. Flertallet er kjent med at mange barn ikke får den hjelp de har krav på i følge opplæringsloven. Flertallet understreker at Statped skal bruke årsverkene sine i tråd med det kommuner til enhver tid søker om støtte til, slik at en sikrer at opplæringsloven blir fulgt. Flertallet vil komme tilbake til elever som har behov for talespråklig utvikling og/eller for alternativ eller supplerende kommunikasjon i forbindelse med behandlingen av den varslede stortingsmeldingen om språkopplæring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at departementets forslag innebærer at kun CI-opererte barn som har behov for tegn som andrespråk, får styrket sine rettigheter. De barn som har behov for en talespråklig utvikling etter CI-operasjon, vil ikke få styrket sine ret-

tigheter etter § 2-6. Det er en rekke høringsinstanser og foreldre som mener at barn som har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), også mangler rettslig grunnlag for å få ivaretatt sine behov for tilrettelegging.

Disse medlemmer viser til at målet med CI-operasjon er at barna skal bli talespråklige, og utvikling av talespråk er også det foreldre til CI-opererte barn ønsker. CI-opererte barn vil ofte fungere som lett til moderat tunghørte, med de utfordringer et slikt kommunikasjonshandikap medfører i en opplærings-situasjon. Disse medlemmer viser til at Rikshospitalet som foretar de fleste CI-operasjoner i Norge, samt følger opp de CI-opererte barna etter operasjon, anbefaler at det skal fokuseres på den talespråklige utviklingen. Dersom disse barna skal utvikle en god taleforståelse og et godt talespråk, trenger de rett til særskilt opplæring for å få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Utviklingen av talespråk vil være sentralt for å sikre god språklig kompetanse. Disse barna vil derfor ha behov for et pedagogisk tilbud hvor man utvikler hørsel og talespråk. Et tilbud om tale- og lyttetrening vil være like vesentlig for talespråkutviklingen og kommunikasjonsevnen for denne gruppen som tegnspråkopplæring er for døve. Dette gjelder også for tunghørte barn med høreapparat som ikke er tegnspråkbrukere.

Disse medlemmer mener at for at gruppen skal få en fullgod oppfølging i skoleverket i tråd med sitt behov, er det avgjørende at retten til talespråklig oppfølging sikres gjennom lovverket. Disse medlemmer mener derfor at opplæringsloven bør endres, slik at også de som velger en talespråklig utvikling sikres rettigheter gjennom lovgivningen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreslå endring i opplæringsloven slik at elever som har behov for en talespråklig utvikling, sikres de samme rettigheter som elever som trenger tegnspråklig utvikling eller alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)."

2.8 Lovfesting av plikt for skoleeigar til å gi elevar gratis frukt og grønt

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til forslag fra departementet om at kommunene skal få en lovpålagt plikt til å holde elevene med gratis frukt og grønnsaker i skoletiden. Ordningen skal gjelde alle elevene der det er ungdomstrinn (8.–10. trinn) og kombinerte skoler (1.–10. trinn). Det er bevilget ekstra midler til frukt og grønt i skolen i statsbudsjettet for 2008. Ikke alle kommunene har brukt pengene til det tiltenkte formålet.

Flertallet viser til at Utdanningsforbundet støtter forslaget om å innføre en plikt for kommunene, statlige og private skoler til å etablere og ha en ordning med gratis frukt og grønnsaker på ungdomstrinnet. Flertallet viser også til høringsuttalelse 8. april 2008 fra Kostforum som viser til at tilgjengelighet av frukt og grønnsaker øker inntaket, og som peker på at det er viktig å etablere gode kostholdsvaner tidlig. Lovfesting gjelder også privatskolene.

Flertallet slutter seg til å lovfesteplikten for skoleeier til å gi elever gratis frukt og grønt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er positiv til at det er innført gratis frukt og grønt for elever i skolen, og ønsker å videreføre ordningen. Disse medlemmer mener dette er et viktig tiltak for at barn og unge skal utvikle gode kostholdsvaner, som igjen gir et godt grunnlag for læring. Disse medlemmer mener imidlertid at en lovfestet plikt vil innebære både en unødvendig og unaturlig deltallstyring av kommunenes økonomi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Regjeringen ikke oppfyller løftene gitt av regjeringspartiene i valgkampen 2005. Dagens ordning med frukt og grønt tilfredsstiller ikke minimumskravene til et enkelt skolemåltid. Disse medlemmer er forundret over at Regjeringen foreslår å lovfeste en ordning som i dag bare omfatter halvparten av elevene i grunnskolen.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet mener det er riktig å innføre et enkelt skolemåltid og at partiet derfor har støttet innføring av en ordning med frukt og grønt. Disse medlemmer forutsetter imidlertid at kostnadene med ordningen fullfinansieres av staten slik at kommunene ikke pålegges kutt i tjenestetilbudet for øvrig for å besørge mat til elevene i grunnskolen. Disse medlemmer mener en lovfesting av ordningen med frukt og grønt, uten at ordningen fullfinansieres fra staten og omfatter alle elever, vil føre til et misforstått fokus på skolen og nasjonale prioriteringer.

Disse medlemmer vil ikke utelukke lovfesting av en fremtidig ordning med et enkelt skolemåltid, forutsatt at ordningen varig fullfinansieres av staten slik at den ikke vil gå ut over kommunenes øvrige tjenesteproduksjon. Disse medlemmer peker imidlertid på at forslaget fra Regjeringen er å lovfeste en for dårlig ordning, uten at det følger tilstrekkelig finansiering med pålegget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener det er galt å pålegge kommunene å bruke flere hundre millioner kroner på epler til elevene fremfor å bedre læringsinnholdet i skolen. Flere

undersøkelser har dokumentert at det er nødvendig med et større læringstrykk i den norske skolen, og i en slik situasjon er det uforståelig for disse medlemmer at Regjeringen tvinger norske kommuner til å bruke betydelige ressurser på en slik ordning. Det er dessverre et faktum at dagens regjering ikke evner å prioritere skolens viktigste oppgave, nemlig et godt undervisningstilbud. Regjeringen velger heller å bruke store økonomiske midler på en ordning som ikke har noen dokumentert effekt.

Disse medlemmer vil prioritere å bruke ressursene på Kunnskapsløftet, på flere lærere, bedre skolemateriell, mer leksehjelp og andre kvalitative tiltak for å bedre læringsinnholdet for elevene.

Disse medlemmer mener det er en viktig oppgave for skolene å gi god og riktig informasjon om kosthold, samt å legge forholdene til rette for at elever kan innta et godt måltid i løpet av skoledagen. Men disse medlemmer mener det fortsatt skal være foreldrenes og elevenes ansvar å sørge for maten som spises på skolen.

3. FORSLAG FRÅ MINDRETAL

Forslag frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen endre opplæringsloven slik at de som ønsker å fullføre videregående opplæring, får en rett til slik utdanning uavhengig av alder.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen foreslå endring i opplæringsloven slik at elever som har behov for en talespråklig utvikling, sikres de samme rettigheter som elever som trenger tegnspråklig utvikling eller alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK).

Forslag frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen senest i statsbudsjettet for 2009 foreslå øking av bevilgningen til Foreldreutvalget for grunnskolen, slik at den blir tilstrekkelig til å kunne ivareta de nye pålagte ansvarsområdene.

Forslag frå Framstegspartiet:

Forslag 4

I opplæringsloven skal ny § 3-12 lyde:

§ 3-12 Særskild språkopplæring i norsk for elevar frå språklege minoritetar

Elevar i videregående opplæring med anna morsmål enn norsk eller samisk har rett til særskild norsk-

opplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

4. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Tilrådingen fra komiteen støttes av alle partier, med unntak av forslaget til ny § 3-12 i opplæringsloven og § 3-5 i privatskoleloven som Fremskrittspartiet går imot og forslagene om lovfestet frukt og grønt i skolen (ny § 13-5 i opplæringsloven og ny § 7-1 c i privatskoleloven) som Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre går imot.

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A

Vedtak til lov

om endringar i opplæringslova og privatskolelova

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

Kapittel 1 overskrifta skal lyde:

Kapittel 1 Formål, verkeområde og tilpassa opplæring m.m.

Noverande § 1-2 femte ledd blir oppheva.

Noverande § 1-2 sjette ledd blir femte ledd.

§ 1-3 skal lyde:

§ 1-3 *Tilpassa opplæring*

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lærekandidaten.

Noverande § 1-3 blir ny § 1-5.

§ 2-5 sjuande ledd skal lyde:

I samband med skifte av hovudmål eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst 1/4 av dei røysteføre krev det, skal det haldast rådgjevande røysting. Røysterett har alle som bur i det området i kommunen som soknar til skolen, jf. § 8-1, og som har røysterett etter *valgloven* § 2-2. Røysterett i høve til skriftleg opplæring har dessutan foreldre eller forsyntar til barn på barnesteget ved skolen, utan omsyn til bustad eller statsborgarskap. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

§ 2-6 første ledd skal lyde:

Elevar som har teiknspråk som førstespråk *eller som etter sakkunnig vurdering har behov for slik opplæring*, har rett til grunnskoleopplæring i og på teiknspråk. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa fastsetjast i forskrifter etter § 2-2 og § 2-3 i denne lova.

§ 3-1 overskrifta skal lyde:

§ 3-1 Rett til vidaregåande opplæring *for ungdom*

§ 3-1 nytt tiande ledd skal lyde:

Ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter paragrafen her kan, etter søknad og når det ligg føre særlege grunnar, i staden få vidaregåande opplæring etter § 4A-3.

Ny § 3-12 skal lyde:

§ 3-12 *Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar*

Elevar i vidaregåande opplæring med anna morsmål enn norsk eller samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Morsmålsopplæringa kan leggjast til ein annan skole enn den eleven til vanleg går på.

Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal fylkeskommunen så langt som mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

§ 4A-3 første ledd skal lyde:

Vaksne som har fullført grunnskolen eller tilsvarande, men som ikkje har fullført vidaregåande opplæring, har etter søknad rett til vidaregåande opplæring. Første punktum gjeld vaksne *frå og med det året dei fyller 25 år*. Opplæringa for vaksne skal tilpassast behovet til den enkelte. Retten kan oppfyllast mellom anna ved fjernundervisningstilbod. Departementet gir nærmare forskrifter, mellom anna om kven retten omfattar, om inntak, rangering og førerrett.

Ny § 4A-12 skal lyde:

§ 4A-12 *Tilpassa opplæring*

§ 1-3 gjeld tilsvarande for opplæring etter dette kapitlet.

§ 5-3 første ledd skal lyde:

Før kommunen eller fylkeskommunen gjer vedtak om spesialundervisning etter § 5-1 eller vedtak

om spesialpedagogisk hjelp etter § 5-7, skal det liggje føre ei sakkunnig vurdering av dei særlege behova til eleven. Vurderinga skal vise om eleven har behov for spesialundervisning, og kva for opplæringstilbod som bør givast.

§ 5-3 fjerde ledd skal lyde:

Dersom vedtaket frå kommunen eller fylkeskommunen avvik frå den sakkunnige vurderinga, skal grunngevinga for vedtaket blant anna vise kvifor kommunen eller fylkeskommunen meiner at eleven likevel får eit opplæringstilbod som oppfyller retten etter § 5-1 eller § 5-7.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

Elevar i 2.–10. årstrinn som bur meir enn fire kilometer frå skolen har rett til gratis skyss. For elevar i 1. årstrinn er skyssgrensa to kilometer. Elevar som har særleg farleg eller vanskeleg skoleveg har rett til gratis skyss utan omsyn til veglengda.

§ 11-9 skal lyde:

§ 11-9 Foreldreutvalet for grunnopplæringa

Kongen i statsråd nemner opp Foreldreutvalet for grunnopplæringa. Utvalet skal ha leiar, nestleiar og fem andre medlemmer. Funksjonstida er fire år. Departementet gir nærmare forskrifter om *omfanget av og innhaldet i arbeidet til Foreldreutvalet*.

Ny § 13-5 skal lyde:

§ 13-5 *Plikt for skoleeigaren til å ha ei ordning med gratis frukt og grønnsaker*

Skoleeigaren skal gi elevane gratis frukt og grønnsaker. Departementet kan gi nærmare forskrifter om ansvaret for ordninga og omfanget av plikta.

§ 16-2 tredje ledd skal lyde:

Retten og plikta til tiårig grunnskole etter § 2-1 gjeld barn som er fødte i 1991 og seinare. Andre barn og unge har rett og plikt til niårig grunnskole, men rykkjer opp eitt årstrinn, slik at dei avsluttar grunnskolen i 10. årstrinn.

II

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot blir det gjort følgjande endringar:

§ 3-5 skal lyde:

§ 3-5 *Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar*

Elevar som har eit anna morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskild norskopplæring til dei har

tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar. Heimkommunen *eller heimfylket* til eleven gjer vedtak og dekkjer utgiftene til slik opplæring. Departementet er klageinstans.

Morsmålsopplæringa kan leggjast til ein annan skole enn den eleven til vanleg går ved.

Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen *eller fylkeskommunen* så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

Føreseigna gjeld ikkje for elevar ved norske skolar i utlandet.

Ny § 7-1c skal lyde:

§ 7-1c Plikt for skolen til å ha ei ordning med gratis frukt og grønnsaker

Skolen skal gi elevane gratis frukt og grønnsaker. Departementet kan gi nærmare forskrifter om ansvaret for ordninga og omfanget av plikta.

III

Lova gjeld frå det tidspunkt Kongen fastset. Dei enkelte føresegnene i lova kan setjast i verk til ulik tid.

B

Stortinget ber Regjeringen snarest utarbeide forslag til bestemmelser som forplikter videregående skole til foreldresamarbeid.

Oslo, i kyrkje-, utdannings- og forskingskomiteen, den 8. mai 2008

Ine Marie Eriksen Søreide

leiar

Lena Jensen

ordførar

